Current Global Reviewer

Peer Reviewed Multidisciplinary International Research Journal
PEER REVIEWED & INDEXED JOURNAL

ISSN 2319-8648 | Impact Factor - 7.139 | Indexed (SJIF)

March 2020 Special Issue – 28, Vol. 2

Relevance of Mahatma Gandhi in Today's World

Chief Editor
Mr. Arun B. Godam

Guest Editors
Guide
Dr. B. G. Gaikwad
Principal
Shivaji College, Hingoli (MS)

Editor
Dr. Balasaheb S. Kshirsagar
Director, Gandhian Studies Centre
Shivaji College, Hingoli (MS)

Co-Editor
Dr. Dhale S.J.
Dept. of Political Science
Shivaji College, Hingoli (MS)

Co-Editor
Dr. Hargule N.R.
Dept. of Sociology
Shivaji College, Hingoli (MS)

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli. Dist. Hingoli

Scanned with OKEN Scanner

CURRENT GLOBAL REVIEWER International Multidisciplinary Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 7.139 | Special Issue -28 , Vol. 2 | Jan. 2020 | Peer Reviewerd

Index

1. महात्मा गांधीजीचे स्त्री सशक्तीकरण विचार व कार्य — 1
   डॉ. राम फुल्ले
2. महात्मा गांधीच्या सर्वोदय संकल्पनेची प्रासंगिकता — 3
   प्रा. डॉ. सुखनंदन हाले
3. महात्मा गांधी: आदर्श सर्वोदय समाज — 5
   कल्याण दत्तात्रय यादव
4. हैद्राबाद स्वातंत्र्यसंग्रामात महात्मा गांधी यांचे योगदान — 7
   डॉ. बी. एस. क्षीरसागर , प्रा. अशोक अंभोरे
5. महात्मा गांधी यांच्या राजकीय विचारांची वर्तमान काळात असणारी गरज — 10
   डॉ.आचार्य व्ही.डी
6. महात्मा गांधी आणि ग्रामीण विकास. — 13
   प्रा.रामेश्वर शंकरराव धप्पाधुळे
7. महात्मा गांधी यांचे साहित्य व विचार — 15
   प्रा.दत्ता नामदेव कोटरंगे
8. महात्मा गांधी विचार आणि आजचा तरुण — 17
   प्रा. डॉ. आर.बी. भाकरे
9. महात्मा गांधीचा ग्रामीण विकासाचा दृष्टीकोन — 20
   प्रा.आर.एच. नगर, प्रा.डॉ. एस.एन. सातव
10. महात्मा गांधी आणि महिला सबलीकरण — 22
   प्रा.सौ.स्वामी एस.एस.
11. सविनय कायदेभंग चळवळीत दारुबंदीतील पूर्व खान्देशचा सहभाग- एक दृष्टीक्षेप — 25
   प्रा. डॉ. रमेश धनराज जाधव
12. महात्मा गांधी यांचा क्रौंचवध कादंबरीवरील प्रभाव — 29
   डॉ.मुक्ता निवृत्ती बिरादार
13. "गांधी विचार व मराठी साहित्य" — 31
   प्रा. डॉ. शरदचंद्र देगलूरकर
14. महात्मा गांधीजीचे ग्रामस्वराज्य विषयक विचार — 33
   प्रा.के.जे. खंदारे
15. महात्मा गांधी आणि भारतीय जनमानस — 35
   प्रा.डॉ. देविदास व्यानुजी नरवाडे
16. महात्मा गांधीजींचा स्त्री सबलीकरणाचा दृष्टीकोन — 38

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli Dist. Hingoli

Shivaji College Hingoli Dist. Hingoli
Scanned with OKEN Scanner

Shivaji College Hingoli Dist. Hingoli

CURRENT GLOBAL REVIEWER

Special Issue 28, Vol. 2 | Peer Reviewed SJIF | ISSN : 2319 - 8648 Impact Factor : 7.139

महात्मा गांधींच्या सर्वोदय संकल्पनेची प्रासंगिकता

[illegible]

[illegible], शिवाजी महाविद्यालय, हिंगोली

[illegible]

PRINCIPAL
Shivaji College
Dist. Hingoli

Scanned with OKEN Scanner

CURRENT GLOBAL REVIEWER
Special Issue 28, Vol. 2 | Peer Reviewed SJIF | ISSN : 2319 - 8648
March 2020 | Impact Factor : 7.139

महात्मा गांधी यांनी सर्वोदय संकल्पनेचा मानव जातीच्या कल्याणाचा दिलेला विचार महत्वाचा आहे. सर्वोदयाच्या माध्यमातून समाजाचे परिवर्तन करणे महात्मा गांधीना अपेक्षित होते. समाजातील सर्वात शेवटच्या घटकांचे कल्याण यामध्ये अपेक्षित आहे. परंतू भारतासारख्या भौगोलिकदृष्ट्या मोठ्या असलेल्या राष्ट्रामध्ये समाजातील शेवटचा घटक आजही विकासापासून वंचित आहे. स्वातंत्र्याच्या 70 वर्षामध्ये विकास योजनेचा लाभ त्यांना मिळू शकलेला नाही. राजकीय क्षेत्रातील सत्तेतील या घटकांचा सहभाग नगण्य आहे. आर्थिकदृष्ट्या मागास आहे. यांचे दैनंदिन सरासरी उत्पन्न अत्यल्प असल्याने त्यांच्या किमान मूलभूत गरजा पुर्ण होऊ शकत नाहीत. यासाठी दैनंदिन संघर्ष करावा लागतो आहे. हे महात्मा गांधी यांना अपेक्षित सर्वोदयी समाजाच्या कल्पनेच्या विरुध्द आहे.

महात्मा गांधीच्या कष्टाशिवाय संपत्ती, सदसदविवेक बुध्दीशिवाय आनंद, चारित्र्याशिवाय ज्ञान, नितीमत्तेशिवाय व्यापार, मानवतेशिवाय विज्ञान, त्यागाशिवाय धर्म आणि तत्वाशिवाय राजकारण ह्या गोष्टी घोर पातके वाटत असत. ह्याशिवाय आदर्श समाजाची निर्मिती कदापीही शक्य होणार नाही असे त्याचे मत होते. परंतू सदयस्थितीत भारतीय समाजामध्ये कष्टाशिवाय संपत्ती मिळविण्यास प्राधान्य दिल्या जात आहे. भ्रष्टाचार हा सार्वजनिक जीवनातील स्थायीभाव झाला आहे. सर्वसामान्य व्यक्ती त्यामध्ये होरपळला जात आहे. परंतू प्रशासकीय क्षेत्रातील व्यक्ती, राजकीय क्षेत्रातील व्यक्तीची संपत्ती प्रचंड प्रमाणात वाढतांना दिसत आहे. महात्मा गांधींच्या विचारांच्या विरुध्द आहे.

सामाजिक क्षेत्रात पैशाला, श्रीमंतीला, जातीला महत्व प्राप्त होत असतांना सर्वसामान्य वंचित घटक सामाजिक प्रतिष्ठेला हिरावून घेतल्या जात आहे. सत्तेचा वापर दूर्बल घटकाचे शोषण करण्यासाठी होत आहे. सामान्य व्यक्ती न्यायापासून वंचित राहत आहे. नीतीमतेचे सामाजिक, आर्थिक व राजकीय क्षेत्रातील महत्व कमी होऊन अनैतिक घटकाला महत्व मिळत आहे. धर्माची शिकवणीचा आचरणात वापर करण्याऐवजी स्वार्थासाठी होत आहे. यासर्व समस्यांच्या सोडवणूकीसाठी महात्मा गांधी याचे सर्वोदयी विचार महत्वाचे ठरतात. या विचाराचा स्विकार ही वर्तमान स्थितीतील प्रासंगिकता आहे.

- निष्कर्ष –

1) महात्मा गांधी यांची सर्वोदय संकल्पना ही प्राचीन भारतीय तात्विक विचार आहे.
2) जॉन रस्किनच्या प्रभावातून त्यांनी या संकल्पनेचा स्विकार केला.
3) सर्वांचा विकास, सर्वांचे कल्याण यामध्ये अभिप्रेत आहे.
4) समाजातील सर्वात खालचा घटक हा सर्वोदय संकल्पनेचा आधार आहे.
5) महात्मा गांधी यांची सर्वोदय संकल्पनेचा स्विकार स्वातंत्र्योत्तर काळात शासकीय स्तरावर झालेला नाही.
6) विकासाच्या प्रक्रियेत समाजातील सर्वात शेवटचा घटक भरडला जात असल्याने सर्वोदय विचाराची प्रासंगिकता आहे.
7) जागतिकीकरणामध्ये समाजातील सर्वात वंचित, दूर्लक्षित घटकांच्या विकासाची प्रक्रिया खंडित झाली असल्याने गांधी विचाराचा स्विकार हा यावरील उपाय आहे.

- सर्वोदय संकल्पनेचे मुल्यमापन –

महात्मा गांधी यांनी मांडलेल्या विचारात परंपरा आणि अधूनिकता याचे मिश्रण आढळते. यामध्येच त्यांच्या अफाट आकर्षणाचे, अमर्याद लोकप्रियतेचे आणि सर्वसामान्य महात्मतेचे रहस्य आहे.

संदर्भ सुची –

1) गांधी मो. क. (2007), सत्याचे प्रयोग, नवजीवन प्रकाशन, मदिर
2) गांधी मो. क. (2007), माझ्या स्वप्नाचा भारत, वर्धा, परधान प्रकाशन
3) गांधी मो. क. (2007), हिंदस्वराज्य, वर्धा, परधान प्रकाशन
4) भारंदे, बालासाहेब (1993), गांधी विचारमीमांसा, पुणे, महाराष्ट्र गांधी स्मारक निधी प्रकाशन, गांधी भवन, कोथरुड
5) मुडाळ, राम (1998), भारतीय आणि पाश्चिमात्य राजकीय विचार, नागपूर, अंशुल पब्लिकेशन

PRINCIPAL
Shivaji College

Scanned with OKEN Scanner